

Riktlinjer för barn som närstående – Information och dokumentation

Landstinget Blekinge
September 2018

LANDSTINGET BLEKINGE

Rubrik: Barn som närstående	
Enhet/förvaltning: Landstingsdirektörens stab	Huvudområde/delområde: Barn som närstående
Ansvarig: Peter Lilja	Utfärdare: Carina Andersson
Gemensamt med: Barnrättsombud och barnrättsstrateg	Version 1
Godkänt datum: 26 september 2018 Peter Lilja Landstingsdirektör	Nästa revidering: 30 mars 2020

Innehåll

1. Syfte.....	4
2. Inledning.....	4
3. Uppmärksamma barn	5
4. Information, råd och stöd.....	5
5. Dokumentation	7
5.1 KVÅ koder Barn som närstående.....	7
6. Viktiga kontakter	8
7. Uppföljning och revidering av dokumentet	9
8. Källor, vägledningsmaterial.....	10
9. Förslag på arbetsrutiner för barn som närstående.....	11

1. Syfte

Med utgångspunkt i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) kap. 5 § 7 syftar detta dokument till att tydliggöra Landstinget Blekinges, verksamheters och anställdas, ansvar för det närstående barnets (0-18 år) rätt till information, råd och stöd. Detta dokument är avsett att vara landstingsövergripande, utifrån dokumentet ska varje klinik/vårdcentral/tandvårdsmottagning och övriga verksamheter som direkt eller indirekt möter barn och deras familjer utarbeta verksamhetsanpassade rutiner för barn som närstående. Barnrättsombud eller annan utsedd person ska utses och vara sakkunnigt stöd i arbetet. Förslag på mall för rutiner finns under punkt 9.

2. Inledning

Det är varje barns rättighet att bli uppmärksammat och få det stöd och den hjälp som han eller hon är i behov av. Stöd till barn som anhöriga är ett lagstadgat ansvar för hälso- och sjukvården och en viktig uppgift för socialtjänsten, förskola och skola. I Hälso- och sjukvårdslagen (kap. 5, 7 §) framgår att *hälso- och sjukvården särskilt ska beakta barns behov av information, råd och stöd. Beaktandet gäller om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med har en psykisk störning eller psykisk funktionsnedsättning, en allvarlig fysisk sjukdom eller skada, eller är missbrukare av alkohol eller annat beroendeframkallande medel eller spel. Detsamma gäller om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med oväntat avlider.*

Landstinget Blekinges ansvar enligt HSL kap. 5, 7 § kan inte begränsas till enbart om barnets *förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med* drabbas av de i lagen uppräknade tillstånden. Alla barn som har någon nära sig som möter vården ska ges rätten att få information, råd och stöd när de är närstående, exempel syskon, mor/farföräldrar, nära släkt/vänner. Utgångspunkten för ställningstagandet är barns rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. Varje barn har rätt till:

- god och jämlik hälsa (artikel 2, 23, 24)
- förutsättningar att leva ett fullvärdigt liv, där såväl skydd av barnet som förutsättningar för delaktighet inkluderas (artikel 6, 12, 18, 19, 39)

Genom att inta ett rättighetsperspektiv på situationer där barn är närstående i patientnära verksamheter förstärker landstinget sitt arbete med att vara en hälsofrämjande, sjukdomsförebyggande och inkluderande samhällsaktör. I Landstinget Blekinge är därför anhörigbegreppet, när det gäller barn och unga, breddat och målgruppen för insatserna benämns **barn som närstående**.

Barn som närstående – en breddad definition

Barn har rätt till information, råd och stöd när någon för dem närstående har

- allvarlig fysisk sjukdom/skada/funktionsnedsättning (med allvarlig menas att sjukdomen/skadan/funktionsnedsättningen är av sådan art att den över tid kan påverka barnets utveckling och vardag)
- psykisk ohälsa/sjukdom/funktionsnedsättning
- missbruk av alkohol eller annat beroendeframkallande medel (här menas narkotika och/eller medicinmissbruk) eller spel
- eller om den närstående oväntat avlider.

Det är barnet och dess vårdnadshavare som har tolkningsföreträde om vem som för barnet betraktas som närstående.

Barn och unga har särskilt behov av skydd och stöd och deras rättigheter regleras i konventioner och lagar. Landstingets barnrättsuppdrag och dessa riktlinjer tar sin utgångspunkt utifrån de konventioner och lagar som beskrivs i [landstingets strategi för arbetet med FN:s konvention om barns rättigheter](#). Blekinges barn är en angelägen fråga för Landstinget Blekinge. Landstinget Blekinges intention är att arbeta aktivt med FN:s konvention om barnets rättigheter.

3. Uppmärksamma barn

Uppmärksamma och dokumentera att det finns minderårig närstående till patienten

- All personal ska kunna uppmärksamma minderåriga närstående. Verksamhetsanpassade rutiner säkerställer hur det görs på respektive enhet.
- Den personal som har uppmärksammat minderårig närstående dokumenterar i journalsystemet.

4. Information, råd och stöd

För barnet är det viktigt att få förklarat vad som sker och varför. Informationen behöver anpassas utifrån barnets behov, ålder och mognad. För patienten är det angeläget att få stöd i att bemöta barnets tankar, frågor och känslor. För vårdpersonal är det viktigt att vara införstådd med vad som står i HSL 5 kap. 7 § och kunna hantera det ansvar som lagstiftningen innebär. Att uppmärksamma barns behov och ge det stöd som behövs kan både förbättra den aktuella situationen och förebygga senare negativa symtom och konsekvenser. Det direkta stödet ska anpassas till behoven i varje enskild familj och varje enskilt barn. Använd tolk om det behövs. Använd landstingets materialet Min Bok, boken är tänkt att kunna användas när föräldrar, personal eller andra ska prata med barnet om den närståendes sjukdom. [Min Bok](#) passar för barn mellan cirka 4-10 år.

Personalens information till patienten, vid ett eller flera tillfällen

- Lyft fram betydelsen av att barnet får vara delaktigt.
- Ge stöd åt föräldrar att samtala med barnet. Om de önskar hjälp, förbered samtalet tillsammans med patienten.
- Fråga vad barnet vet om den närståendes sjukdom.
- Erbjud patienten/närstående vuxna stöd att förstå hur sjukdomen kan påverka barnet och barnets utveckling samt barnets relation till andra närstående (t.ex. syskon).
- Fråga om föräldrarna vill ha hjälp att informera andra nära barnet, t.ex. förskola, skola.
- Lämna gärna skriftligt informationsmaterial, t.ex. landstingets patientinformationsblad [”Att möta barn som är anhöriga”](#) eller [”Att prata med barn om förälders sjukdom”](#) som du hittar på www.naracancer.se (finns även på arabiska, somaliska och romani).

Personalens information till minderåriga barn som närstående, vid ett eller flera tillfällen

- Om den närståendes sjukdom och tillstånd samt vanliga symtom.
- Vad vården gör för att hjälpa.
- Vad som händer just nu och vad som kommer att hända den närmaste tiden.
- Att inte barnet har orsakat situationen eller bär ansvar för den närståendes behandling.
- Hur barnet kan vara delaktigt och vara till hjälp utan att behöva ta vuxenansvar.

- Var närvarande i mötet med barnet och lyssna in barnet i just sin situation. Ge barnet tid att uttrycka sina tankar, känslor och behov.

Behovsinventering, vid ett eller flera tillfällen

- Finns det behov av socialt stöd? Finns andra viktiga personer för barnet? Kan framgå i anteckningen Minderårig närstående.
- Finns det behov av praktiskt stöd?
- Finns det behov av samtalsstöd?

Åtgärder - Personal ska vid behov överlämna patient/närståendes önskemål till aktuell instans

- Om det är möjligt, ge barnet en kontaktperson som kan finnas till hands för barnet för att ge trygghet samt som kan guida vart barnet kan vända sig i speciella frågor.
- Om barnet behöver extra stöd och hjälp i situationen kan klinikens kurator/psykolog, jourhavande präst eller BUP kontaktas.
- Ta, vid behov, kontakt med andra aktörer som finns i barnets vardag utifrån framkomna behov såsom förskola/skola, elevhälsa.
- Ta, vid behov, kontakt med andra samhällsaktörer utifrån framkomna behov såsom socialtjänsten.

Ge stöd åt familjen - under döendeprocess och efter dödsfall

- Om möjligt, förbered för detta. Berätta vad man kan förvänta sig och vad som kommer att hända.
- Barnet bör få vara med men aldrig under tvång.
- Berätta om och bejaka de tankar och känslor som sjukdomen och dödsfallet kan väcka hos både barn och vuxna.
- Förbered barnet och ge tid för att ta avsked.
- Berätta och tillåt att sorg, ledsenhet och ilska kan samsas med glädje, goda minnen och skratt.
- Erbjud efterlevandesamtal och om möjligt ge familjen en kontaktperson.

På landstingets intranät finns en samlad informationssida om barnrättsfrågor, varav en av webbsidorna särskilt handlar om [barn som närstående](#). Där finns bland annat material, information och utbildningsmöjligheter i form av Nationellt kompetenscentrums webbutbildning "Våga fråga". Du finner även landstingets informationsmaterial Min Bok, som är tänkt att kunna användas när föräldrar, personal eller andra ska prata med barnet om den närståendes sjukdom. Min Bok passar för barn mellan cirka 4-10 år.

Socialtjänsten skall kontaktas

- Om det finns farhågor för att barnet riskerar att fara illa.
- Om barnet behöver en annan vårdnadshavare.

Det är alla medarbetares ansvar inom hälso-och sjukvården att anmäla om man har misstankar om att ett barn far illa. För mer information se [Landstinget Blekinges riktlinjer för barn som far illa](#).

5. Dokumentation

Vägledande instruktioner för hälso- och sjukvårdspersonal när barn finns som närstående.
Observera att det är rutiner för dokumentation både i patientens journal och i minderårig närståendes journal.

Rutiner för dokumentation av barn som närstående – patientens journal	
Fråga om det finns minderåriga (under 18 år) närstående	Vem? All personal kan uppmärksamma minderåriga närstående Dokumentera i vald anteckningstyp. Finns det någon/några närstående under 18 år? Svartalternativ: Ja/Nej/Ja, men avböjt information och stöd i nuläget Efter det går man vidare till personinformation under termen ”Minderårig närstående”. Om man svarat JA på föregående fråga fyller man i förnamn och födelseår på den/de minderåriga närstående. Om man svarat ”Nej” på föregående fråga fyller man i INTE AKTULLT. (Om man inte fyller i ”inte aktuellt” får patienten frågan om minderåriga närstående vid nästa besök också.) Dokumentera i anteckningstypen ”Minderårig närstående”, i patientens journal uppmärksammade behov. Dokumentera i samma anteckning KVÅ-kod: DU055 <i>Samtal med vuxen patient om minderårigs behov och möjlighet till stöd.</i> Eller DU056 <i>Samtal med vuxen patient och berörd minderårig om barnets situation och behov. För mer information se 5.1</i>
Rutiner för dokumentation av barn som närstående – minderårig närståendes journal	
I samtal enbart med barnet ska dokumentationen göras i barnets journal.	Det som rör barnet ska dokumenteras i barnets journal. Dokumentera i relevant anteckning diagnoskod från ICD10 Z637 <i>Andra stressfyllda händelser som drabbar familj och hushåll</i> och KVÅ kod, DU057 <i>Samtal med minderårig vars förälder är patient om den minderårigas situation och behov. För mer information se 5.1</i>

5.1 KVÅ koder Barn som närstående

DU055 Samtal med vuxen patient om minderårigs behov och möjlighet till stöd.

Avser situationer enligt 5 kap. 7 § Hälso- och sjukvårdslagen då minderårigt barns förälder eller annan vuxen som barnet varaktigt bor hos har en psykisk/fysisk sjukdom/funktionsnedsättning, substansmissbruk eller oväntat avlider.

DU056 Samtal med vuxen patient och berörd minderårig om barnets situation och behov.

Information, råd och stöd genom samtal enligt Hälso- och sjukvårdslagen 5 kap. 7 § med barn och förälder eller annan vuxen som barnet varaktigt bor hos.

DU057 Samtal med minderårig vars förälder är patient om den minderårigas situation och behov.

Åtgärden innebär information, råd och stöd enligt Hälso- och sjukvårdslagen 5 kap. 7 § genom samtal med barn (utan närvaro av förälder eller annan vuxen som barnet varaktigt bor hos). Anges tillsammans med ICD10-kod **Z637** *Andra stressfyllda händelser som drabbar familj och hushåll.*

DU007 Stödjande samtal. Samtal med minderårig och vuxen när det är en minderårig som är patient och samtal med minderårig när det är en minderårig som är patient.

6. Viktiga kontakter

Socialtjänsten	
Karlskrona	0455 30 43 09
Karlshamn	0454 817 00
Ronneby	0457-61 89 75 alt. 0457-61 82 58
Sölvesborg	0456-81 63 00
Olofström	0454-932 10
Utanför socialtjänstens ordinarie öppettider, ring Polisen och be att få bli kopplad till socialjouren.	114 14
BUP-mottagningen	
Karlskrona	Ank. 5825
Ronneby	Ank. 1550
Karlshamn	Ank. 2900
Psykiatrisk akutavdelning	Ank. 1040
Primärvårdens mottagning för Barn o Unga	Ank. 1767, 1774, 1768
Jourhavande präst (Hela dygnet)	Kontakta sjukhusväxeln (ank.9) och begär präst i beredskap
Ungdomsmottagningen	
Karlskrona	Ank. 5777
Ronneby	Ank. 1570
Karlshamn	Ank. 2790
Sölvesborg	Ank. 1215
Olofström	Ank. 3087

7. Uppföljning och revidering av dokumentet

Uppföljning

- Följa upp antal åtgärds-koder DU55, DU56 och DU57.
- Antal verksamheter som har kontaktperson och utarbetade rutiner.

I strategidokumentets tillhörande handlingsplan har mål kring barn som närstående utformats och prioriterade åtgärder har tagits fram samt vems ansvar det är och hur det ska följas upp.

I den årliga verksamhetsplanen ska barnrättsarbetet ingå som en del av planeringen. I den årliga verksamhetsberättelsen ska uppföljning av barnrättsarbetet göras för att kontinuerligt kunna revidera barnrättsarbetet vid behov. Därför ska alla verksamheter utgå från fastställda mätbara mål, barnrättsperspektivet ska omfatta hela verksamheten.

Revidering

En tvärprofessionell grupp vid Blekingesjukhuset utarbetade 2014 ett vårdprogram för Blekingesjukhuset, när barn finns som anhöriga vid allvarlig skada/sjukdom. Programmet har reviderats 2016 och 2018, fått ny rubrik och ska ses som förvaltningsgemensamt. Landstingets barnrättsstrateg ansvarar för att revidering sker i samverkan med andra aktörer i Landstinget Blekinge.

8. Källor, vägledningsmaterial

1. [Hälso- och sjukvårdslagen](#) 5 kap. 7 § (2017:30)
2. [Patientsäkerhetslag](#) (2010:659)
3. [Nationellt kompetenscentrum anhöriga, Nka](#). Webbutbildningen Våga fråga.
4. [”Barn som anhöriga” Konsekvenser och behov när föräldrar har allvarliga svårigheter eller avlider](#). www.socialstyrelsen.se/publikationer
5. [”Barn som närstående”](#). Kunskapsunderlag, Vägledning och ansvarsnivåer samt Checklista. Stockholms läns landsting. www.folkhalsoguiden.se/
6. [Att stötta nära anhöriga](#) naraancer.se www.naraancer.se
7. [”Det späda barnet som anhörig”](#). Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Rapport, 2010.
8. [FN:s konvention om barnets rättigheter](#), Barnkonventionen
9. 1177 Vårdguiden. ”Barn och föräldrar”. [”För barn - Våga berätta”](#). [”När någon i familjen dör – vad händer med barnen?”](#)
10. 1177 Vårdguiden. [”Att möta barn som är anhöriga”](#). Råd till dig som förälder eller annan vuxen. Patientinformation, Landstinget Blekinge.

9. Förslag på arbetsrutiner för barn som närstående

Detta är bara ett förslag på rutiner utifrån riktlinjerna som behöver verksamhetsanpassas!

Målgrupp: barn 0-18 år som närstående till patient

- med allvarlig fysisk sjukdom/skada/funktionsnedsättning (med allvarlig menas att sjukdomen/skadan/funktionsnedsättningen är av sådan art att den över tid kan påverka barnets utveckling och vardag)
- med psykisk ohälsa/sjukdom/funktionsnedsättning
- med missbruk av alkohol eller annat beroendeframkallande medel (här menas narkotika och/eller medicinmissbruk) eller spel
- eller om den närstående oväntat avlider.

Mer information:

<http://www.kunskapsguiden.se/barn-och-unga/Teman/Barn-som-anhoriga/Sidor/default.aspx>

<https://intranet.lblekinge.org/vard/barnensrattigheter/Sidor/Barn-som-anhoriga.aspx>

Uppmärksamma	Vid mottagningsbesök/inskrivningssamtal/vårdmöte ska den personal som tar emot patienten dokumentera i patientens journal: • Finns minderåriga närstående i familjen? Ja/Nej/Ja, men avböjt information och stöd i nuläget • Hur ser familjens nätverk ut? Här menar vi ex. släkt, andra viktiga personer i barnets närhet? • Vem informerar/pratar med barnet/barnen?
Informera barn som närstående	Ansvarig behandlare ska informera vid behov och gärna återkommande om: • sjukdomens namn • sjukdomens innebörd • vad vården gör för att hjälpa • vad som kommer att ske den närmaste tiden även i barnets vardag. Tänk på att använda auktoriserad tolk/telefonolk vid behov.
Behovsinventering	Ansvarig behandlare ska dokumentera om det i samtal framkommit behov av stöd och i så fall kort beskriva behov av: • socialt stöd • praktiskt stöd • samtalsstöd. Vid misstanke om barn som far illa ska anmälan till socialtjänsten göras.
Insatser	Ansvarig behandlare ska <u>vid behov</u> överlämna patient/närståendes önskemål till aktuell instans: • klinikens kurator, psykolog • sjukhuskyrkan. Andra verksamheter såsom: • förskola/skola

	• elevhälsa• ungdomsmottagning• primärvård• socialtjänst.
Dokumentation	Ansvarig behandlare ska dokumentera i patientens journal Uppmärksammade behov och erbjudet stöd i anteckningen <i>minderåriga närstående</i> . Använd KVÅ koderna DU055, DU056 eller DU057. <u>Det som rör barnet ska dokumenteras i barnets journal</u> , dokumentera i relevant anteckning diagnoskod från ICD10 Z637 <i>Andra stressfyllda händelser som drabbar familj och hushåll</i> och KVÅ kod, DU057 <i>Samtal med minderårig vars förälder är patient om den minderårigas situation och behov</i> .

- Klinikens barnrättsombud eller annan utsedd person som är sakkunnigt stöd i arbetet med barn som närstående.

Namn:.....

- Uppföljning av arbetet görs i verksamhetens årsrapport